ВИДАНЄ „ПРОСЬВІТИ У. Н. СОЮЗА“.

"ENLIGHTHENMENT"

Ч. 7. Рік II. Vol. II. No. 7.

За Липень-Серпень 1915. July-August

ІЛЮСТРОВАНА ЗБІРКА.

Ціна 20 цнт.

Entered as second-class matter February 6. 1914, at the post office at Jersey City, New Jersey, under the Act of August 24 1912.

ВИДАНЄ „ПРОСЬВІТИ“ У. Н. СОЮЗА.

Ч. 7. Рік II. Vol. II. No. 7.

За Липень-Серпень 1915 July-August

ЗМІСТ:

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

З друкарні „Свободи“ — 83 Grand St., Jersey City, N. J.

1915

ENLIGHTENMENT

Published bi monthly

THE BOARD OF EDUCATION OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION OF AMERICA

at 83 GRAND ST., JERSEY CITY, N. J.

Terms of Subscription:

U. S. A. .... **75 c.** a year
To other countries **$1.00** a year
Single copy........... **10 c.**

(Гумореска).

Літ сорок назад, а може й більш, вибрали мене в засїдателї*). За молоду служив я в воєнній кавалєрії ще, так знаєте — не хотїлось менї зробить ся тим крюком. Ну, дворянство**) стало прохать: Послужи — кажуть — громадї, — годї тобі сливи сушить, та солить, та наливать. Сьміють ся, бачите: бо я з Опошнї; а тут ще жінка присїкалась: лучше — каже, служить, чим байдики бить та з Марією Уласовною в маряжа***) грать! (Була у нас сусїдка така, знаєте, як співають: Іду собі підскакую...) Нїчого було робить, от я й згодивсь.

Через неділь дві, прислали менї повістку, що ґубернатор утвердив вибори, і щоб я неукоснитель-

*) Виборний уряд при давних російських судах.

**) Дворянством на Українї зветь ся шляхта.

***) Маріяж — рід гри в карти.

но†), з полученія сего прибув в город Полтаву „для принесенія достодолжной присяги"††).

Виняла жінка зі скрині мій миліціонний козакин*): що порвалось — позашивала, та швиденько й випровадила, і з Марією Уласовною не дала попращать ся; і в голову собі не клала, яке мене лихо там стерегло...

В неділю, після служби присягали, і з собору**) прямісінько поїхали до нашого предсїдателя учинить явку. А предсїдателем був тодї той,,, що прозвали: велике діло — опеньки. Не хочу його й згадувати, бо вмер, — цур йому, щоб ще й не вилаяв! — Приїздимо, ввійшли в передню; на дверях стоїть лакей в каптанї, в німецьких галанцях***), не з наших, — з предсїдателем з Москви приїхав.

— А що, — питаємо: — чи прийма?

— Нїкакс нїтс, — каже: — єго превосходительство не ізволять принимать, неугодно ли вам расписать ся? — І показує пальцем на книгу, що лежить на столї в зелених палятурках.

Глянули ми один на другого, здвигнули плечима, та й стоїмо як вкопані; не знаємо що й робить. Тодї не було ще у нас того звичаю, що як розвозять ту гаспидську візиту та приїде менший до старшого, то не дає білєтика, а тільки розписуєть ся.

---

†) Негайно.

††) Для зложеня належної присяги.

*) Війсковий каптан.

**) Церква.

***) Штанцях.

— Что-ж господа, — каже лакей, — роти пороззявляли? Извольте записивать ся.

— На бісаж? — питаєм.

— Так угодно — каже — єго превосходительству.

Стали совітовать ся, що воно за нечиста мати ся книга. Один каже: „се, може, той альбом, що на память вірші пишуть та пробиті стрілами серця малюють". Другий каже: „може хотілось предсідателю побачить, який у кого почерк..." А лакей так над душею й стоїть: „пишіть та й пишіть!" — От Кирило Онуфрієвич Пищи-Муха, як письменнійший між нами, й каже: „може він дума, що ми й писать не вміємо?" — Взяв перо, трошки подумав, та й начеркав:

„При сей вірной оказії, спішу виразить душевноє моє прискорбіє і сердечноє сокрушеніє, что по непредвидимим обстоятельствам лишон щастя лично засвидітельствовать моє глубочайшеє уваженіє і преданность, з которими почтеннійше честь імію пребить Вашего Превосходительства всепокорнійший"... Та й закрутив... (Деб то йому не написать; сам тер ся по тих Петенбургах!).

Дає перо, — так всі від нього, як від чорта жахають ся. Один одного штовха: „бери ти!" — „ні, ти бери!"

Далї до мене: „починай, — кажуть, як тобі не вигадать? Ти-ж на всю Опошню брехун!" — Взяв я те прокляте перо, думаю: щоб менї написать йому на память? Встромлю в чорнилицю, налагожусь писать і знов стромляю: нїчого в голову не лїзе! А тут ще кругом обступили, дивлять ся, а ла-

кей трохи в потилицю не штовха. Примірявсь — примірявсь, а далї й думаю: Він дуже ласий до дївчат, нехай же посьмієть ся, — взяв та й надрочив:

„І вчора галушки й сьогоднї галушки,
Прийди, прийди, серденько, на білі подушки.
І учора куліш, і сьогоднї куліш,
Прийди, прийди, серденько, мою душу потїш”

Підписав ся, та ще й закарлюгу загнув, як хвіст у хорта. Тут вже за мною й другі почали, хто написав:

„Спробувать пера й чорнила,
Що в ньому за сила.
Так перо пише,
Як муха дише!”

Хто розмазав ся тим „глубочайшим”, а покійник Назар Семенович Тупу — Табунець Буланенький, при сїй вірній оказії, ще й жалобу на свого сусїда написав, що зїв у його „многоплодного” індика. От так записуємось, і діявольський лакей аж морду на бік гне та регочеть ся.

— Не скажеть вам, — каже, — єго превосходительство за ето писаніє спасіба!

—А щож? — кажу, — як вміли, так і написали; йомуж схотїлось нашого писаня, — нехай і читає по суботах.

Після сього розїхались гарненько по кватирах і нї гадки собі. Аж у вечері принїс до мене палатський сторож бумагу. „Прочитайте”, каже, „і розпишіть ся”. Що за вража мати! — думаю; яку моду вигадали! Так бачите воно й легенько розписувать ся! Прочитав, — тільки й написано:

„Єго превосходительство, господин статский совітник і разних орденов кавалєр, предлагаєть Г.

г. членам всенепремінно явить ся к'нему завтрашняго числа в десять часов*) по полунощі".

Се, думаю собі, на закуску приглаша, та взяв і розписав ся: „Буду; хліба-соли не цураюсь". Хто його в біса й сподівавсь, яка там хліб-сіль буде!

На другий день, як раз в десять часів, зібрались ми до предсїдателя. Ходимо по сали; вже й одинайцять прокукало, — нї сам не виходить, нї закуски не приготовляють, а вже пораб і червяка заморить. Оттак додержав нас до дванайцятого часу; далї лїзе з кабінета в мундурі, в білих штанах, щось на шиї теліпаєть ся, ще й перстїнь на палець настромив. Тілько виткнув ся з дверий, так на мене й витріщивсь, посатанів, аж з виду зблїд. Тут йому кланяють ся; хто бубонить: „Честь імію явить ся"; а він, нї на кого не глянувши, прямісїнько до мене, як крикне:

— К кому ви явились?

Дивлюсь на його; чи не здурів? — думаю: чого се він так грима? А він вдруге дужче:

— Я вас спрашиваю, к кому ви явились?

— К вам, — кажу.

— А я кто такой? — пита і сам чортом на мене дивить ся.

— Хведор Іванович, — кажу.

— Не Хведор Іванович, а ваше превосходительство, — знов затріщав: — господин предсїдатель, ваш начальник, милостивий государ мой! — аж запінивсь з серця.

---

*) Завтра по десятій годині.

Тю на твого батька! думаю собі, чи ти сказив ся, чи натріскав ся кукульвану?... А він скільки глотки своє: К кому ви явились?

— К вашему превосходительству, — кажу: нехай, думаю, по твойому буде.

— А как ви явились? отвічайте милостивий государ мой! Как ви явились?

Що за напасть така? Не знаю, що йому й казать.

— С достодолжним уваженієм*), — кажу.

— Разві**) в таком виді, — кричить, — являють ся к начальству з достодолжним уваженієм? Посмотріте ви на себя!

Оглянувсь я на себе, все обстоїть благополучно: медалї висять, червоний пояс і шаблюка біля боку. Далї обернув ся до товаришів та й питаю:

— Чи не знаєте хоч ви, чого від мене треба його превосходительству, господину предсїдателю, нашему начальнику?

— Як розсердить сяж, так Боже мій милостивий! Підскакує як зїнське щеня***), і приска — неначе сукно мочить!

— Ви, милостивий государ мой, — репетує, — не імієте должной атенції к начальству, не ісполняєте установлених форм, нарушаєте государственния узаконенія! Я вас в двадцять четири часа предам суду!

---

*) З належним поважанєм.

**) Чиж.

***) Слїпий звір, з роду кротів. Дуже злий; як розлютуєть ся, то плигає і підскакує на аршин і вище.

— Як буде за що, — кажу, — то можна її зараз предать суду... Позвольте, — кажу, крутнувши вуса, — і менї вас спросить: Чого вам од мене треба? Хиба, кажу, дворянство на те мене вибрало, щоб на мене кричали, як на лакея?! — Та се кажучи, ще й шабелькою стукнув. Досаднож, їй Богу, стало! Що за чортова мати, думаю: прилип до мене, як шевська смола до чобота. Так куди! Він своє, а чорт своє!

— Молчать! — кричить: — ви єще осьмїливаєтесь разсуждать! Посмотріте*) в зеркало, в каком видї ви явились к начальнику!

Тут повів мене до зеркала; дивлюсь! козакин мій защіпнутий на всї гаплики, медалї висять; і прочеє де розірвалось — позашивано; все обстоїть благополучно...

— Что, — пита, — видите?

— Нїчогісїнько, — кажу, не бачу, чого вам од мене схотїлось?

— Как — чего! — знов закричав — на каком основанії ви осьмілились явить ся ко мнї в усах? Ви тепер, состоїте в гражданской службї, а потому право ношенія усов на вас не распространяєт ся**).

— З сьогоб і почали, — кажу — як не роспространяєть ся, то й виголюсь. Нїчого було й кричать, як на живіт: себ, — кажу, і ґубернатор і сам мінїстер так глотки не драв!

— Прошу не разсуждать, — каже — а іспол-

*) Подивіть ся.

**) Право ношеня вусів на вас не розтягаєть ся.

нять, что вам приказивають: чтоби сего же дня вибрили уси, а не то — я вас под арешт посажу!

Далї визвіривсь на прочих і каже: Я вас призвал, милостивії государи, чтоби виразить вам крайнеє моє неудовольствіє за то неуваженіє і непростительную дерзость, которую ви учинили вчерашняго числа вашим неумістним поступком! *)

— Позвольте узнать, ваше превосходительство, — почав Пищи-Муха, — в чем заключаєть ся неумістний наш поступок, учинений вчерашнього числа із котораго можно би усмотріть неуваженіє к вашему превосходительству і непросительную с нашей сторони дерзость?

— Как — із котораго? — крикнув; — а как ви могли позволить себі писать в визитной книгі такую дич: І галушки і кулїші, і жалоби записивать, словно на почтовій станції, — когда вам слїдовало только записать ваші фамілії... Ето просто бунт против правительства!...

— Наші іменнії списки, — знов почав Пищи-Муха (а він вже такий був, що хоч кому носа втре), — доставлені уже вашему превосходительству: слїдовательно ми нїкак не могли предполагать, чтоби вам предстояла надобность в наших фамілїях, а полагали**), что ваше превосходительство інтересовались болїє на щот наших почерков і словочиненія, а потому каждий із среди нас, по

*) Я візвав вас, ласкаві панове, щоб висказати вам моє крайне невдоволенє за той брак поважаня і крайне грубіянство, якого ви допустили ся вчера вашим поступком.

**) Отже ми нїяк не могли припускати, щоб вам було треба наших прізвищ, а припускали і т. д.

мірі сил своїх, потщил ся виразить свої чувства і мисли, нікак не предполагая, чтоби ваше превосходительство...

— Ну, довольно, довольно! (допік — таки його Пищи-Муха!) — ви, — каже, як маятник в часах: Торкни вас раз, то ви десять раз завиляєте. Тепер, господа, — каже, повертаючись на всї сторони, — ізвольте отправлять ся; на первий раз я вас прощаю, но в другой — будьте осторожні: я не люблю шутить! А ви, милостивий государ, — каже, глянувши на мене, — чтоби сію мінуту обрились! понїмаєте?

— Як не понять! — кажу — у мене є дурень, що сливи стереже, тай і той вас пойме.

На се хотів був він обізвать ся, та попирхнувсь: скоріш в кабінет, і зачинивсь: обридло вже й йому гримать, прискать і підскакувать. Стали й ми виходить, похваляєм ту гаспидську закуску, а секретар наш, Хома Петрович, де не взяв ся, до мене й собі:

— Як можна, — каже, — в гражданській вуси носить!

— Та хоч ви мовчіть, кажу; — чорт батька зна, з чого таку куру підняли! Не то вуси, — і борода ділу не поміша!

— А в визитній книжці і на обявительному листу, — каже — що ви написали?

— Поцілуйте мене сьогоднї, — кажу, — а я вас завтра.

Не став з ним і розговорювать, і без його гірко на души, так досада й розбира, так і поверта назад, щоб хоч вилаять і родового сина. Скільки на сьвіті живу, а ніхто на мене не кричав, ні з ким не ла-

явсь, — тільки деколи з жінкою; а тут і не встерігсь, відкіля та й сварка вирвалась, бодай йому до смерти так підскакувать та прискать!

Прийшов на кватиру, зараз достав з шкатулки бритву, намиливсь, черк, в друге... так мої вуси, неначе скошена трава, і впали на рушник. Як глянув же я на себе в зеркало так батечки... аж злякавсь, сам себе не пізнав, чорт батька зна, на кого похожий; і рот кривий, і щоки позападали, і ніс похнюпивсь: зовсім не я, а Німець Адам Іванович Фрік, що в Кременчуку шльонку розбирає!... Щоб мені до завтрього не дожить, коли брешу! В перший раз, як живу на сьвіті, довелось мені зголить вуси, лучшеб було і не дожить до сього лиха! Як би знав, що зроблюсь таким паскудним, то Бог мене побий, колиб збрив хоч би не то що під суд, — хоч би жили з мене тягли!" І кому що з того прибуло, що я без вусів? Кому вони мішали: чи їсти, чи пити, чи, як, кажуть, вірою й правдою служити?... Як я теперички до жінки верну ся?? Як я гляну в вічі Марії Уласовні?... Згадав я й літа мої молодії: не одна, було, глянувши на мої вуси, збирала губки на оборочку, не одна і цілувала і милувала їх!... Отак журю ся, а сльози кап--кап!... Здаєть ся, і за старшим сином так не вбивавсь, як помер! Мій Боже милий! подумав, ударивши себе в груди; за що ти мене так люто покарав?...

Нічого було робить більш у Полтаві, бо в довжность велено вступать*) тільки через тиждень, от я й поїхав до дому. То було як їдеш, то знай гукаєш на кучера: торкай, хлопче, торкай, —

*) Уряд приказано обняти.

а теперечки сиджу собі, схиливши голову, неначе мене на шибеницю везуть, пари з рота не пущу; хиба як швидко побіжить, то озвеш ся: не жени коней потомиш! — Так вже наровлю, щоб мені у ночи приїхат, бо жінка тоді була не порожня, то думаю, собі, як гляне разом на мене, та злякаєть ся, то ще (нехай він сказить ся) приведе Адама Івановича Фріка. Підїзджаю до свого двору, — уже зовсїм смерклось, і в будинку не сьвітить ся; вилажу з брички, а тут як загавкають на мене собаки! — Тю, дурні! — кажу, — хазяїна не пізнали! — Хотів був погладить, так бісові собаки глянули на мене, та в ростіч. Увійшов тихенько в сіни... так якось чудно, матері його біс, будьто й не я, — здаєть ся й хата не моя, їй же Богу правда!... Отож, кажу, як загавкали собаки, жінка й прокинулась; чує — хтось увійшов.

— Хто там! — пита.

— Се я, — кажу.

— На когож там собаки гавкали?

— Не знаю.

— Та йдиж, — крадеш ся!

А в мене такий звичай був, що, було, як приїду до дому то зараз, хоч і в ночи, всїх розбурхаю: з дітьми граюсь, з жінкою цілуюсь, бабусю Оришку, що за дітьми приглядує, зачіпаю, а теперечки як тать, мов той злодій крадусь, — не знаю, на яку й ступить. Підійшов до кровати, а жінка протягує до мене руки цілувать ся. Поцілувались, а вона:

— Хто се? — та мене рукою по губах... Як наробить репету: Ой, лишечко! Злодій!... Оришко, вогню, вогню!

Я її уговорюю, — так куди! не слуха: і руками й ногами від мене.

— Не підступай! — кричить, — не підступай!

Всїх дїтий переполошила, та вже Оришка прибігла з сьвічкою. Витріщились на мене, дивлять ся... здаєть ся й я, так не яж: нема вусів!

— Що се з тобою сталось? — пита жінка; — чи ти живий чи мертвий? а сама аж пополотнїла, трусить ся, неначе трясця її трясе.

— Тим то й моє лихо, — кажу, — що живий!

— Що з собою зробив? — пита, — оглашений!

— Сеж, кажу, — дяка тобі: тепереньки вже не буду байдики бить, та з Марісю Уласовною в маряжа грать!

— На щож ти вуси збрив? — пита.

— Тепер состою в гражданській, кажу, як і менї казали: — потому право ношенія усов на мене не роспространяєть ся.

— Чи він пяний, чи здурів? — каже жінка, глянувши на Оришку; та як заголосить, як вдарить себе в груди, а за нею дїтвора й Оришка, а бісові собаки почули, ну й собі і виють і скиглять, так — що Боже мій милостивий, такий ґвалт підняли, хоч з хати, — та що з хати! — з села тїкай... просто кінець сьвіта наступає.

Оттак цїлїсїньку нічку рюмали, і я з ними; сиджу та плачу. До крови собі губи подряпав. Хочу, знаєте, вус крутнуть, хап за губу, — нема нїчого, і вдряпну...

На другий день така напала на мене нудьга, хоч крізь землю провалить ся. Що кому не скажеш, нїхто мене не слуха: дїти од мене одвертають ся, жінка хлипа, нї одна дворова собака, матері їх біс,

Оришка прибігла з сьвічкою.

до рук не йде. Думаю собі: Що мені на сьвіті робить?... А тут стали сусіди навідувати ся і Марія Уласовна прийшла, а я від них ховаюсь, та лице закриваю, неначе — ка-зна що таке... Їй же Богу правда! На третий день зовсім таки ослаб — еле*) дишу: груди мені заложило, живіт підвело (за три дни шматка хліба в роті не було): не знаю вже, чи голова в мене на плечах, чи може кавун. Зовсім таки налагодив ся вмирати, хоч за попом посилать!...

Коли на моє щастя, — так вже Бог милосерний не схотів посиротить моїх діточок, — приїздить Григорій Григорович Захарченко, оттой, може чули, що в чорта виграв би тяжбу**), — так кажу приїздить; як глянув на мене — і назад відступив.

— Що се з тобою, братїку? — питає.

— Пропадаю, — кажу — се моя за мною прийшла!

— Та не бреши — каже — тебе ще й поліном не добєш. Тільки — каже, приглядаючись, — дуже спаскуднїв. Чого се?

— Хиба вам повилазило? — кажу.

— Вуси збрив?

— Еге!

— На біса? — питає.

— Нечиста мати в гражданську понесла, так теперички право ношенія усов на мене не роспространяєть ся.

— Хто се тобі вигадав?

— Його пре... теє, — кажу, щоб йому добра не було!

*) Ледви.

**) Процес.

— Брехали його батька сини тай він з ними, — каже, — тиж з мундіром в одставці?

— Так що? ?

— Так коли мундір на тобі, каже, спасибі йому, — так і вуси при тобі!...

— Їй Богу?

— Побачиш, — каже, — я тобі й указ*) дам.

— Батьку мій рідний, — кажу на сьвіт ти мене народив! — Як скочу з кровати, ну його обнімать на цілувать, а він мене одпихає.

— Ну тебе к бісу, — каже, — як шпильками шпигаєш! — Бачите, одросли трошки вуси, так щітина й колеть ся.

Теперички, спасибі їм, понасилали тих томів**): що треба, хоч не скоро, а налапаєш, а тоді скоріш скарб знайдеш, як чого тобі треба. Не у всякім повіті були такі й люде, як сей — що розказую — Захарченко; шукають, було, шукають, тай плюнуть... Таке лихо було не повірите: коли скажуть, що право ношенія — не то вусів — голови на твоїх плечах не розпространяєть ся, то не турбуйсь шукать, чи воно правда, чи брехня, стинай голову, та так і ходи. Щоб я пропав, коли не правда!

Ну, як почув я від Захарченка про той указ, то де в мене й сила взялась! Повеселів, як на сьвіт народив ся. Зараз жінка поставила нам закуску, випили по чарці, по другій, старої, бутельки зо дві сливянки, а тимчасом запрягли мені бричку, та скільки видно й заторохтів з Захарченком. Доро-

---

*) Розпорядок.

**) Томи із законами.

гою, щоб мене не побачили, обвязав ся платком, тільки очи й блищать. Хто не стрінеть ся, пізна мене по конях: і пита:

— Чого се ти обвязав ся?

— Бишиха*), — кажу, — нарядилась.

Приїхав до Захарченка. Як дав він менї той указ, то неначе рідного батька побачив!... Ну теперички, думаю, ваше пре... теє... чий чорт буде старший!

Вернув ся до дому і два місяцї висидів в карантину, поки вуси не повідростали так, що вже й жінка зі мною цїлуєть ся, і люди слухають, і собаки на мене не гавкають. Вже й з Марією Уласовною в маряжа граємось, а тут така пiднялась переписка! З Полтави повістка за повісткою! Неукоснительно, с полученія сего, імієте явить ся. — А я їм в одвіт: По случаю приключившей ся внезапно**) болїзни! — Ще з місяць підождав, так як вже стали закручувать ся, поїхав в Полтаву.

Тільки приїхав, зараз натяг на себе козакин, причепив шаблюку та й пішов у палату, себто вчинить явку. Вхожу в присутствіє... Як гляне на мене г. предсїдатель, так його й зжолобило, аж носом закрутив.

— Что ето, милостивий государ мой, — крикнув, — ви уклоняєтесь од служби і вторично осміливаєтесь явить ся ко мнї в усах!

— Се, — кажу, — ще не вуси, а усишки, а от як виростуть, то будуть усища! — А сам держусь за той указ, як слїпий за поводача.

---

*) Недуга така — флюксія.

**) Несподївано, нагло.

Се ще не вуси, а усишки...

—І!... як закричить, та підскоче, та присне: я вас, милостивий государ мой, в двадцять четире часа...

— Не горячіть ся, — кажу — кров спортите, а ось подивіть ся! — Та тиць йому в руки указ. Дивись, думаю, хоч повилазять...

Прочитав, — якось чудно, лупа очима, губи дріжать...

— Хо... Хома П... Петрович! — каже, запиняючись: — что ето такоє?

Хома наставив око:

— Височайший, каже.

— Без вас знаю, — каже предсідатель, — а роспространяєть ся ли право ношенія усов?

Хома крут-верть, сюди-туди, нічого робить.

— Роспространяєть ся, — каже.

Товариші дивлять ся на мене, перелякались, думають собі: Буде мені халепа! А я дивлюсь на супротивників, так їх очима й їм, та вуси кручу. Предсідатель глянув на секретаря, повертілись в двох сюди-туди, та й посідали тихенько: ні один пари з рота не пустив. Що думаю собі, піймали облизня?

Так оттака то чудасія була з моїми вусами! Як би не той указ, то можеб довелось і пропасти! Згадуючи прошле, нераз думав: правду люди кажуть, що за Богом молитва, а за царем служба ніколи не пропадає. За пятнайцятилітню безпорочну вислужив таки собі те, що теперички ніяке превосходительство на сьвіті не збриє мені вусів, — от що!...

Олекса Стороженко.

Тарас Шевченко.

Катерина.

(Василю Андрієвичу Жуковському на память 22. квітня 1838 р.).

I.

Кохайте ся, чорнобриві,
Та не з Москалями,
Бо Москалї — чужі люде,
Роблять лихо з вами.
Москаль любить жартуюч
Жартуючи кине;
Піде в свою Московщину,
А дївчина гине.
Як-би сама, ще б нїчого,
А то й стара мати,
Що родила на сьвіт божий
Мусить погибати.
Серце вяне співаючи,
Коли знає, за-що:
Люде серця не спитають,
А скажуть: „ледащо!"

Кохайте ся ж, чорнобриві,
Та не з Москалями,
Бо Москалї чужі люде,
Сьміють ся над вами.

Не слухала Катерина
Нї батька нї неньки,
Полюбила Москалика,
Як знало серденько.
Полюбила молодого,
В садочок ходила,
Поки себе, свою долю
Так занапастила.
Кличе мати вечеряти,
А донька не чує:
Де жартує з Москаликом,
Там і заночує.
Не дві ночи карі очи
Любо цїлувала,
Поки слава на все село
Недобрая стала.
Нехай собі злії люде,
Що хотять, говорять:
Вона любить, і не чує,
Що вкрало ся горе.

Прийшли вісти недобрії, —
В поход затрубили;
Пішов Москаль в Туреччину, —
Катрусю накрили.
Не счула ся, та й байдуже,
Що коса покрита:
За милого, як співати,

Любо й потужити.
Обіцяв ся чорнобривий,
Коли не загине,
Обіцяв ся вернути ся:
Тогді Катерина
Буде собі Московкою,
Забудеть-ся горе;
А поки-що, нехай люде
Що хотять говорять.
Не журить ся Катерина —
Слїзоньки втирає,
Що дївчата на улиці
Без неї співають.
Не журить ся Катерина,
Вмиєть-ся сльозою,
Возьме відра о-півночі,
Піде за водою,
Щоб вороги не бачили;
Прийде до криниці,
Стане собі під калину,
Заспіває ,,Гриця".
Виспівує, вимовляє,
Аж калина плаче.
Вернула ся — і раденька,
Що нїхто не бачив.

Не журить ся Катерина,
І гадки не має,
У новенькій хустиночцї
В вікно виглядає.
Виглядає Катерина...
Минуло пів року;
Занудило коло серця,

Закололо в боку.
Недужає Катерина,
Ледве-ледве дише.
Вичуняла, та в запічку
Дитину колише.
А жіночки лихо дзвонять,
Матері глузують,
Що Москалї вертають ся
Та в неї ночують:
— „В тебе дочка чорнобрива,
Та ще й не єдина,
А муштрує у запічку
Московського сина.
Чорнобривого придбала...
Мабуть сама вчила...”
Бодай же вас, цокотухи,
Та злиднї побили!...

Катерино, серце моє!
Лишенько з тобою!
Де ти в сьвіті подінеш ся
З малим сиротою?
Хто спитає, привітає
Без милого в сьвіті?
Батько, мати — чужі люде,
Тяжко з ними жити!

Вичуняла Катерина,
Одсуне кватирку,
Поглядає на улицю,
Колише дитинку;
Поглядає: нема, нема!
Чи то-ж і не буде?

Пішла б в садок поплакати,
Так дивлять ся люде.
Зайде сонце, Катерина
По садочку ходить,
На рученьках носить сина,
Очиці поводить:
„Оттут з муштри виглядала,
Оттут розмовляла,
А там... а там... сину, сину!"
Та й не доказала.

Зеленіють по садочку
Черешні та вишні;
Як і перше виходила,
Катерина вийшла.
Вийшла, та вже не співає,
Як перше співала,
Як Москаля молодого
В вишник дожидала.
Не співає чорнобрива,
Кляне свою долю.
А тим часом вороженьки
Чинять свою волю,
Кують річи недобрії.
Що має робити?
Як-би милий чорнобривий,
Умів би спинити...
Так далеко чорнобривий,
Не чує, не бачить,
Як вороги сьміють ся їй,
Як Катруся плаче.
Може вбитий чорнобривий

За тихим Дунаєм;
А може — вже в Московщині
Другую кохає!
Ні, чорнявий не убитий,
Він живий, здоровий...
А де-ж найде такі очи,
Такі чорні брови?
На край сьвіта, в Московщині,
По тім боці моря,
Нема нігде Катерини, —
Та здалась на горе!...
Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім сьвіті
Щастя-долї дати.
А без долї біле личко —
Як квітка на полї:
Пече сонце, гойда вітер,
Рве всякий по волї.
Умивай же біле личко
Дрібними сльозами!
Бо вернулись Москалики
Иншими шляхами.

II.

Сидить батько кінець стола,
На руки схилив ся,
Не дивить ся на сьвіт божий:
Тяжко зажурив ся.
Коло його стара мати.
Сидить на ослоні,
За сльозами ледве, ледве
Вимовляє донї:

Сидить батько кінець стола...

„Що, весільля, доню моя?
А де-ж твоя пара?
Де сьвітилки з друженьками,
Старости, бояре?
В Московщині, доню моя!
Іди ж їх шукати!
Та не кажи добрим людям,
Що є в тебе мати.
Проклятий час-годинонька,
Що ти народилась!
Як би знала, до схід сонця
Була б утопила:
Здалась тогдї б ти гадині,
Тепер — Москалеві...
Доню моя, доню моя,
Цьвіте мій рожевий!
Як ягідку, як пташечку,
Кохала, ростила
На лишенько... Доню моя!
Що ти наробила?...
Оддячила!... Іди ж, шукай
У Москві свекрухи!
Не слухала моїх річей,
То її послухай!
Іди, доню, найди її,
Найди, привітай ся,
Будь щаслива в чужих людях,
До нас не вертай ся!
Не вертай ся, дитя моє,
З далекого краю!...
А хто-ж мою головоньку
Без тебе сховає?

Хто заплаче надо мною,
Як рідна дитина?
Хто посадить на могилї
Червону калину?
Хто без тебе грішну душу
Поминати буде?
Доню моя, доню моя,
Дитя моє любе!
Іди од нас!...”
Ледве, ледве
Поблагословила:
„Бог з тобою!” та, як мертва,
На діл повалилась.

Обізвав ся старий батько:
„Чого ждеш, небого?”
Заридала Катерина,
Та бух йому в ноги:
„Прости менї, мій батечку,
Що я наробила!
Прости менї, мій голубе,
Мій соколе милий!”
— „Нехай тебе Бог прощає
Та добрії люде;
Молись Богу та йди собі —
Менї легше буде”.

Ледве встала, поклонилась,
Вийшла мовчки з хати;
Остали ся сиротами
Старий батько й мати.
Пішла в садок у вишневий,

Богу помолилась,
Взяла землї під вишнею;
На хрест почепила;
Промовила: „Не верну ся!
В далекому краю
В чужу землю чужі люде
Мене заховають;
А своєї ся крихотка
Надо мною ляже,
Та про долю, моє горе,
Чужим людям скаже...
Не росказуй, голубонько,
Де б нї заховали,
Щоб грішної на сїм сьвітї
Люде не займали!
Ти не скажеш... ось хто скаже,
Що я його мати!
Боже ти мій! лихо моє!
Де менї сховатись?
Заховаюсь, дитя моє,
Сама під водю,
А ти гріх мій спокутуєш
В людях сиротою,
Безбатьченком!...”

Пішла селом,
Плаче Катерина;
На голові хустиночка,
На руках дитина.
Вийшла з села — серце ниє;
Назад подивилась,
Покивала головою,
Та й заголосила.

Як тополя, стала в полї
При битій дорозї;
Як роса та до схід сонця,
Покапали сльози.
За сльозами за гіркими
І сьвіта не бачить,
Тілько сина пригортає,
Цілує та плаче.
А воно, як янгелятко,
Нічого не знає,
Маленькими ручицями
Пазухи шукає.
Сїло сонце, з-за діброви
Небо червонїє;
Утерла ся, повернулась,
Пішла... тілько мріє.

В селї довго говорили
Де-чого багато,
Та не чули вже тих річей
Нї батько нї мати...

Оттаке-то на сїм сьвітї
Роблять людям люде!
Того вяжуть, того ріжуть,
Той сам себе губить.
А за-віщо? Сьвятий знає!
Сьвіт, бач-ся, широкий,
Та нема де прихилитись
В сьвітї одиноким.
Тому доля запродала
Од краю до краю,
А другому оставила

Те, де заховають.
Де-ж ті люде, де-ж ті добрі,
Що серце збиралось
З ними жити, їх любити?
Пропали, пропали!

Єсть на сьвіті доля,
А хто її знає?
Єсть на сьвіті воля,
А хто її має?
Єсть люде на сьвіті,
Сріблом, злотом сяють,
Здаєть-ся, панують,
А долї не знають, —
Нї долї нї волї!
З нудьгою та з горем
Жупан надївають,
А плакати — сором.
Возьміть срібло, злото,
Та будьте багаті,
А я возьму сльози —
Лихо виливати;
Затоплю недолю
Дрібними сльозами,
Затопчу неволю
Босими ногами!
Тогдї я веселий,
Тогдї я багатий,
Як буде серденько
По волї гуляти!

III.

Кричать сови, спить діброва,
Зіроньки сияють,
По-над шляхом, щирицею,
Ховрашки гуляють.
Спочивають добрі люде;
Що кого втомило:
Кого щастя, кого сльози,
Все нічка покрила.
Всїх покрила темнїсінька,
Як діточок мати.
Де-ж Катрусю пригорнула?
Чи в лїсі, чи в хатї?
Чи на полї під копою
Сина забавляє,
Чи в діброві з-під колоди
Вовка виглядає?
Бодай же вас, чорні брови,
Нікому не мати,
Коли за вас таке лихо
Треба одбувати!
А що дальше спіткаєть-ся?
Буде лихо, буде!
Зострінуть ся жовті піски
І чужії люде,
Зострінеть-ся зима люта.
А той чи зострїне,
Що пізнає Катерину,
Привітає сина?
З ним забула б чорнобрива
Шляхи, піски, горе:

Він як мати привітає,
Якб рат заговорить...

Побачимо, почуємо...
А поки — спочину,
Та тим часом розпитаю
Шлях на Московщину.
Далекий шлях, пани брати,
Знаю його, знаю!
Аж на серці похолоне,
Як його згадаю.
Попоміряв і я колись —
Щоб його не мірять!...
Росказав би про те лихо,
Та чи то-ж повірять?
„Бреше", скажуть, „сякий-такий!
(Звичайно не в очи)
А так тілько псує мову
Та людей морочить".
Правда ваша, правда, люде!
Та й на-що те знати,
Що сльозами перед вами
Буду виливати?
На-що воно? У всякого
І свого чимало.
Цур же йому!... А тим часом
Кете лиш кресало
Та тютюну, щоб, знаєте,
Дома не журились;
А то лихо росказувать,
Щоб бридке приснилось!
Нехай його лихий возьме!
Лучше ж поміркую,

Іде шляхом молодиця...

Де то моя Катерина
З Івасем мандрує.

За Києвом та за Дніпром,
Пó-під темним гаєм,
Ідуть шляхом чумаченьки,
„Пугача" співають.
Іде шляхом молодиця,
Мусить бути з прощі.
Чого-ж смутна, невесела,
Заплакані очи?
У латаній свитиночці,
На плечах торбина,
В руці ціпок, а на другій
Заснула дитина.
Зостріла ся з чумаками,
Закрила дитину,
Питаєть-ся: „Люде добрі!
Де шлях в Московщину?"
— „В Московщину? отсей самий.
Далеко, небого?"
— „В саму Москву. Христа ради
Дайте на дорогу!"
Бере шага, аж трусить ся:
Тяжко його брати!
Та й на-віщо?... А дитина?
Вона-ж його мати!
Заплакала, пішла шляхом,
В Броварях спочила,
Та синові за гіркого
Медяник купила.
Довго-довго сердешная
Все йшла та питала;

Було й таке, що під тином
З сином ночувала...

Бач, на-що здали ся карі оченята:
Щоб під чужим тином сльози виливать!
Ото-ж то дивіть ся та кайтесь, дівчата,
Щоб не довело ся Москаля шукать,
Щоб не довело ся, як Катря шукає...
Тогдї не питайте, за-що люде лають,
За-що не пускають в хату ночувать.
Не питайте, чорнобриві,
Бо люде не знають;
Кого Бог кара на сьвітї,
То й вони карають...
Люде гнуть ся, як ті лози,
Куди вітер віє.
Сиротинї сонце сьвітить
(Сьвітить та не гріє) —
Люде б сонце заступили,
Як-би мали силу,
Щоб сиротї не сьвітило,
Сльози не сушило.
А за-віщо, Боже милий,
За-що сьвітом нудить?
Що зробила вона людям,
Чого хотять люде?
Щоб плакала!... Серце моє!
Не плач, Катерино!
Не показуй людям сльози,
Терпи до загину!
А щоб личко не марнїло
З чорними бровами,
До схід сонця, в темнім лїсї

Умий ся сльозами!
Умиєш ся, не побачать,
То й не засьміють ся;
А серденько одпочине,
Поки сльози льлють ся.

Оттаке то лихо, бачите, дівчата!
Жартуючи кинув Катрусю Москаль.
Недоля не бачить, з ким її жартувати,
А люде хоч бачать, та людям не жаль.
„Нехай", кажуть, „гине ледача дитина,
Коли не з'уміла себе шанувать!"
Шануйте ся ж, любі, в недобру годину
Щоб не довело ся Москаля шукать!

По-під тинью ночувала,
Раненько вставала,
Поспішала в Московщину;
Аж гульк — зима впала.
Свище полем заверюха,
Іде Катерина
У личаках — лихо тяжке! —
І в одній свитині.
Іде Катря, шкандибає;
Дивить ся — щось мріє...
Либонь ідуть Москалики...
Лихо!... серце мліє...
Полетіла, зостріла ся,
Пита: „Чи немає
Мого Йвана чорнявого?"
А ті: „**Ми не знаєм**".
І, звичайно, як Москалї,
Сьміють ся, жартують;

„Ай да баба! ай да наші!
Каво не надуют!”
Подивилась Катерина:
„І ви, бачу, люде!
Не плач, сину, моє лихо!
Що буде, то й буде!
Піду дальше, — більш ходила...
А може й зостріну;
Оддам тебе, мій голубе,
А сама — загину!”

Реве, стогне хуртовина,
Котить, верне полем;
Стоїть Катря серед поля,
Дала сльозам волю.
Утомилась заверюха,
Де-де позіхає;
Ще б плакала Катерина,
Та сльоз більш не має.
Подивилась на дитину:
Умите сльозою
Червоніє, як квіточка
В-ранції під росою.
Усьміхнулась Катерина,
Тяжко усьміхнулась:
Коло серця — як гадина
Чорна повернулась.
Кругом мовчки подивилась;
Бачить: ліс чорніє,
А під лісом, край дороги,
Либонь курінь мріє.
„Ходім, сину! смеркаєть-ся,
Коли пустять в хату;

А не пустять, то й на дворі
Будем ночувати.
Під хатою заночуєм,
Сину мій, Іване!
Де-ж ти будеш ночувати,
Як мене не стане?
З собаками, мій синочку,
Кохай ся на дворі!
Собаки злі, покусають,
Та не заговорять,
Не роскажуть сьміючи ся...
З псами їсти й пити—
Бідна моя головонько!
Що менї робити?"

Сирота собака має свою долю,
Має добре слово в сьвітї сирота;
Його бють і лають, закують в неволю,
Та нїхто про матїр на сьміх не спита.
А Йвася спитають, заранья спитають,
Не дадуть до мови дитинї дожить.
На кого собаки на улицї лають?
Хто голий, голодний під тином сидить?
Хто лобуря водить? Чорняві байстрята...
Одна його доля — чорні бровенята,
Та й тих люде заздрі не дають носить.

IV.

По-під горою яром, долом,
Мов ті діди високочолі,
Дуби з гетьманщини стоять;
У яру гребля, верби в ряд.

Ставок під кригою в неволї,
І ополонка — воду брать.
Мов покотило червонїє,
Крізь хмару сонце занялось,
Надув ся вітер; як повіє,
Нема нїчого, скрізь білїє,
Та тілько лїсом загуло.

Реве, свище заверюха,
По лїсу завило;
Як те море, біле поле
Снїгом покотилось.
Вийшов з хати карбівничий,
Щоб лїс оглядіти,
Та де тобі! таке лихо,
Що не видно й сьвіта.
„Еге, бачу, яка фуґа!
Цур же йому з лїсом!
Піти в хату... Що там таке?
От їх до-сто біса!
Недобра їх розносила,
Мов справдї за дїлом.
Ничипоре! дивись лишень,
Які побілїли!"
— „Що, Москалї? де Москалї?"
— „Що ти? схамени ся!"
— „Де Москалї-лебедики?"
— „Та он, подиви ся!"
Полетїла Катерина
І не одягла ся.
„Мабуть добре Московщина
В тямку їй дала ся!
Бо у-ночі тілько й знає,

Що Москаля кличе".
Через пеньки, заметами,
Летить, ледве дише.
Боса стала серед шляху,
Втерлась рукавами.
А Москалї їй на-зустріч,
Як один, верхами.
„Лихо моє! доле моя!"
До їх... коли гляне:
Попереду старший їде.
„Любий мій Іване!
Серце моє коханеє!
Де ти так барив ся?"
Та до його за стремена...
А він — подивив ся,
Та шпорами коня в боки.
„Чого-ж утїкаєш?
Хиба забув Катерину?
Хиба не пізнаєш?
Подиви ся, мій голубе,
Подивись на мене:
Я Катруся твоя люба!
На-що рвеш стремена?"
А він коня поганяє,
Нїби-то й не бачить.
„Пострівай же, мій голубе!
Дивись, я не плачу.
Ти не пізнав мене, Йване?
Серце, подиви ся!
Єй-же Богу, я Катруся!"
— „Дура, атвяжіся!
Вазьмітє проч безумную!"

— „Боже мій! Івасю!
І ти мене покидаєш?!
А ти-ж присягав ся!”
—„**Вазьмітє проч! Что-ж ви сталі?**”
— „Кого? мене взяти?
За-що ж? скажи, мій голубе!
Кому хоч оддати
Свою Катрю, що до тебе
В садочок ходила,
Свою Катрю, що для тебе
Сина породила?
Мій батечку, мій братїку!
Хоч ти не цурай ся!
Наймичкою тобі стану...
З другою кохай ся,
З цїлим сьвітом!... Я забуду,
Що колись кохалась,
Що од тебе сина мала,
Покриткою стала...
Покриткою — який сором!
І за-що я гину!
Покинь мене, забудь мене,
Та не кидай сина!
Не покинеш? Серце моє,
Не втїкай од мене!...
Я винесу тобі сина”.
Кинула стремена
Та в хатину.

Вертаєть-ся,
Несе йому сина;
Несповита, заплакана
Сердешна дитина.

„Ось-де воно, подиви ся!
Де-ж ти? заховав ся?
Утік! нема!... Сина, сина
Батько одцурав ся!
Боже ти мій!... Дитя моє!
Де дїнусь з тобою?
Москалики! голубчики!
Возьміть за собою;
Не цурайтесь, лебедики!
Воно сиротина;
Возьміть його та оддайте
Старшому за сина!
Возьміть його!... бо покину,
Як батько покинув, —
Бодай його не кидала
Лихая година!
Гріхом тебе на сьвіт божий
Мати породила;
Виростай же на сьміх людям!"
На шлях положила:
„Оставай ся шукать батька!
А я вже шукала".
Тав лїс з шляху, як навісна!
А дитя осталось,
Плаче бідне... А Москалям
Байдуже, минули.
Воно й добре, та на лихо
Лїсничі почули.

Біга Катря боса лїсом,
Біга та голосить;
То проклина свого Йвана,
То плаче, то просить.

Та в яр... біжить, — серед ставу...

Вибігає на возлїсься;
Кругом подивилась,
Та в яр... біжить — серед ставу
Мовчки опинилась.
„Прийми, Боже, мою душу,
А ти — моє тїло!”
Шубовсть в воду!... По-під льодом
Геть загуркотїло.

Чорнобрива Катерина
Найшла, що шукала.
Дунув вітер по-над ставом —
І слїду не стало.

То не вітер, то не буйний,
Що дуба ламає;
То не лихо, то не тяжке,
Що мати вмирає;
Не сироти малі дїти,
Що неньку сховали:
Їм зосталась добра слава,
Могила зосталась.
Засьміють ся злії люде
Малій сиротинї;
Вильлє сльози на могилу —
Серденько спочине.
А тому, тому на сьвітї,
Що йому зосталось,
Кого батько і не бачив,
Мати одцуралась?
Що зосталось байстрюкові?
Хто з ним заговорить?

Ні родини, ні хатини;
Шляхи, піски горе...
Панське личко, чорні брови —
На-що? Щоб пізнали!
Змалювала, не сховала...
Бодай полиняли!

V.

Ішов кобзар до Києва
Та сів спочивати;
Торбинками обвішаний
Його поважатий.
Мале дитя коло його
На сонці куняє,
А тим часом старий кобзар
„Ісуса" співає.
Хто йде, іде, не минає;
Хто бублик, хто гроші;
Хто старому, а дівчата
Шажок міхоноші.
Задивлять ся чорнобриві:
І босе і голе.
„Дала", кажуть, „бровенята,
Та не дала долї!"

Їде шляхом до Києва
Берлин шестернею,
А в берлині господиня
З паном і семєю.
Опинив ся против старців,
Курява лягає.
Побіг Івась бо з віконця
Рукою махає,

Дає гроші Івасеві,
Дивуєть ся пані.
А пан глянув — одвернув ся...
Пізнав препоганий,
Пізнав тії карі очи,
Чорні бровенята,
Пезнав батько свого сина,
Та не хоче взяти.
Пита пані: як зоветь-ся?
„Івась". — **„Какой мілай!"**
Берлин рушив, а Івася
Курява покрила...
Полічили, що достали,
Встали сіромахи,
Помолились на схід сонця,
Пішли по-над шляхом.

Др. Іван Демянчук.

НЇН І СЕМІРАМІДА.

(Переказ старинного сьвіта).

I.

Далеко на сході над берегами Евфрату і Тиґру лежало в старині могуче королївство ассирійське. Могучість його і слава зросла найбільше за короля Нїна. Всї народи між Середземним морем а Індом слухали його волї; корились перед ним Сирийцї, Меди, Перси, Халдейцї, Парти і як ще їх там називали. Лиш одні дикі Бактрийцї не піддавались, хоть і як намагав ся Нїн і їх підчинити своїй власти. Але і без них мав король немалу працю. Нелегко приходило йому управляти такою безлїчю ріжнородних народів. Тому подїлив цїлу свою державу на менші части, провінції і над кождою такою частию поставив намісника, щоби в його імени удержував лад і супокій в краю і старав ся зібрати і вправити як найлїпших жовнїрів. На Бактрийцїв ладив їх король.

Таким намісником в Сирії був Оан, хоть злобні люди казали, що не він править краєм, а жінка його, Семіраміда. І правду казали. Семіраміда не була з тих жінок, що то лиш хазяйством займають ся. Власти, панованя їй хотіло ся і хто зна, чи булаб стала жінкою Оана, як би не був намісником Сирії. Вже в діточім віці гордо позирала на свої товаришки і все вважала себе чимсь ліпшим, а в Аскалоні, її родиннім місті, говорили навіть люди, що Семіраміда не прийшла на сьвіт, як инші діти, але що принесли її на землю просто з неба голуби; а що голуби були слугами Деркето, богині-опікунки Аскалону, то й богиню вважали її матірю. Як оно там по правді було, ніхто не вмів сказати, але вже се, що старий пастух овець, Сімас, у котрого Семіраміда ховала ся, щось про голуби часом згадував, заставляло людий дечого здогадувати ся.

А старий Сімас добре видів, як голуби богині знесли дитину на землю, як кормили її і гріли своїми крильцями, як приносили в дзьобах молока і поїли її. Старий зараз догадав ся, чия се дитина. „Але нащо людям розповідати? — думав — схоче богиня виявити походженє дитини, то найде вже якийсь на се спосіб". Взяв отже дитину до себе і виховував як знайду, а на памятку її походженя назвав її Семірамідою, що й значить по нашому: голуб.

І росла маленька Семіраміда у свого опікуна і швидко вже стала вивисшатись над иншими дівчатами-ровесницями. „Я не така, як ви — казала з хмар я сюди прийшла і до хмар назад верну, але перше тут на землї престол мене чекає". А това-

ришки не розуміли її і насьміхались лиш над нею. Аж коли Семіраміда виросла і своєю красою причарувала намісника і він взяв її за жінку, тоді розяснилось їм в головах. „Ось і престол, про який нам говорила" — шептали між собою. А Семіраміда лиш сьміялась. „Не престол се — казала — се лиш перший ступінь до него".

Довгий вже час була Семіраміда жінкою Оана, коли захотілось їй побачити могучого короля, Ніна. Але Оан і чути не хотів про подорож до Вавилону. „Як мені їхати — казав — коли тут власть мене держить. Без наказу короля ніяк мені покидати Аскалон".

І Семіраміда мусіла ждати на ту щасливу хвилю, коли сам король накаже Оанови їхати до себе. Невдовзі надія її сповнила ся.

Ось Нін рішив ся ще раз ударити на Бактрийців. Розіслав отже послів по всіх частях своєї держави з наказом, щоби кождий намісник зібрав що найліпших і найхоробрійших воїнів і спішив мерщій до Вавилону. Тут получить ся з великим військом і під проводом самого короля піде на ворога.

З великою радостию приняла Семіраміда ту вість. „Аж тепер — думала — буду в Вавилоні і побачу могучого короля над королями". Але Оан знов противив ся. „Нас, мужів, дотичить наказ — казав — король хоче видіти воїнів, а не безоружні жінки. Ти хиба й не гадаєш направду зі мною їхати! Дому тобі пильнувати і щоденних робіт, а не їхати Бог зна' куди".

Але не так легко було вибити Семіраміді з голови те, над чим неодну нічку передумала і пере-

снила. Просила, благала, плакала навіть, щоб її Оан взяв зі собою, та дарма. Оан, хоть завсїгди сповняв всї забаганки своєї жени, тепер не дав упросити ся. „Жінки в воєнних виправах і непотрібні — казав — і ще до того клопоту з ними чимало".

Не клопоти одначе були йому в голові, а слова Сімаса, якими його наполохав, даючи йому Семіраміду. „Бери її — казав — коли маєш охоту, але се тобі раджу: Не показуй її ніколи на очи королеви, бо коли зійдуть ся Нін з Семірамідою, гірка буде тобі година, бідний Оане". Отся пересторога стала тепер ще більше непокоїти Оана і тому був глухий на всї просьби Семіраміди.

А Семіраміда, видячи, що сльозами нічого не вдіє, пустила ся на підступ. Перед Оаном удавала, що вже покинула свій намір, їхати до Вавилону, але в души роздумувала над тим, як би свого діпяти. І чим довше роздумувала, тим більша ненависть росла в її души до того, що не хотїв вволити її волю, до Оана. Стала занедбувати цїле хазяйство і лиш сумувала та плакала. Дивували ся вірні служниці і не розуміли, відки берesь смуток у їх всемогучої панї. Аж одна з них, Аря, найлюбійша Семіраміді, зважилась поспитати паню:

„Чому ви такі сумні, панї? Скажіть менї, що вас доймає, а може я вам що поможу".

„Не біль се, Аре, що заставляє мене плакати, се сльози безсильного гнїву. Не твоя сила, менї помочи. Але виджу нераз, що і ти плачеш. Скажиж менї перше, що тебе болить, а я радше тобі поможу."

„О, пані моя! — закликала урадована Аря. — Я знаю, що ти могуча і що одно твоє слово богато може у намісника. Коли ти схочеш, увільнить він мого дорогого Гідаспа. Тиж всьо у него можеж”.

„Так думаєш? — сказала Семіраміда. — А хто се той дорогий твій Гідасп?”

„То брат мій бідолашний — відповіла Аря. — Ти знаєш, що король задумав війну і що наказав збирати воїнів. І мому братчикови прислали королївську збрую і наказали, щоб готов був, коли скажуть, до дороги, бо інакше жде його смерть. А він, біднятко, лиш шіснайцятий рочок скінчив; слабонький і ніжний як дитина. Деж йому до воєнних трудів? А бідна наша мати плаче та побиває ся, бо знає, що не видіти її вже сина живого. Просила вже й намісника за ним, та він з глумом відказав: „А хтож має боротись за короля, як не мужі? Такі може як ти старі порохна?” — І розплакалась сердечна Аря.

Семіраміда не богато слухала спершу нарікання невільниці, але де-далї стала над чимсь думати, походжаючи неспокійно по кімнаті. І коли Аря скінчила, спитала її:

„То кажеж, що твій брат слабий і ніжний?”

„Таж то хлопець ще, мало більший від мене. І коли правда, що наш король задумує війну з Бактрами, то не верне вже мій братчик до нас. Бо Бактри, то страшний нарід. Як не убють його, то мучити будуть, язик йому вирвуть з горла і згине марно нещасний. Я Бактрів добре знаю. Коли я ще була мала, дуже мала, мешкали ми, тямлю, з нашим батеньком близько них, бо я з Партів, сусідів Бактрів. Се страшний, дикий нарід. Тіло у них

як з кріцї; а скіра тверда, як ріг. Нїхто їх не зможе, хиба хто знати-ме спосіб, як їх одолїти, але се тайна. Я лиш случайно про неї дізнала ся, коли ще була у батенька. Відтак батенька убили Ассирійцї, а нас забрали і продали в неволю. Я й забула була всьо, але тепер нагадала собі.”

От так торкотїла Аря, а Семіраміда мало що й чула з того. Одна думка не сходила їй з голови, хоть ще й сама її бояла ся.

„Отже молодий твій брат? — спитала ще раз. — Мабуть я тобі поможу”. Подивила ся трівожливо довкола себе, а відтак положила палець на устах на знак тайни і сказала: „Ходи зі мною до малої комнати, щоб нас нїхто не чув. Тепер тобі розкажу мою журбу”.

II.

Прийшов день, в котрім мало війско вийти в дорогу до Вавилону. Окружений полководцями стояв Оан на горбку і вдоволений дивив ся, як перед ним переходили що раз нові ряди добре уоружених, хоробрих воїнів. Найбільше подобав ся йому Гідасп. Правда, шолом закривав його молодече лице, але зате струнка і гнучка стать так і приковувала до себе зір намісника.

„Ось як ошукати хотіла мене його мати — думав. — Казала, що він слабовитий дітвак, а то воїн, аж очи бере до себе. От таких менї більше, а король був би певно вдоволений.”

З найлїпшими надіями вів Оан своє війско, аж прийшов до королївської столицї. Тут получив ся

його віддїл з прочим військом і вкоротцї рушили всї на ворога.

Границю перейшов король без перешкоди, аж коли опинили ся під Бактрою, столицею краю, заступила їм дорогу цїла ворожа сила. І правду оповідала Аря Семірамідї. Бактри се був дивний нарід. З природи вже сильнійші і витревалійші від инших народів Сходу, мали ще й ту прикмету, що віра їх казала їм не бояти ся смерти. „Смерть за вітчину — учив їх король Зороастер — нехай не буде тобі страшна, бо велика нагорода жде тебе на тамтім сьвітї". Богом Бактрів був огонь; в таборі палили ся безустанно огнї, а вид їх додавав умученим нової сили і відваги. Бо огонь-ясність був знаком, що бог їх не упав в борбі з ворогом своїм, темнотою, що має силу і їм поможе. Натомісць коли огонь погас, було се зловіщим знаком, що ворожа темнота бере верх над богом—ясностию, а коли ще таке стало ся в ночи, переймав всїх ляк і зневіра. І се як раз було тою тайною, про котру згадувала Аря. Не дивота отже, що ніякий ворог не міг Бактрів одолїти: ніхто не знав, що їм є найстрашнійше.

А тимчасом облога міста тягнула ся вже трийцятий день. Жовнїрам опадали руки з умученя і зневіра огортала їх серця, бо видїли, що найбільші їх зусилля розбивають ся о хоробрість Бактрів. І короля ймила безсильна лють, що не може покорити одного міста. Трийцятого отже дня присяг в души, що доти не буде їсти і спати, доки не дістане в свої руки міста; а до всїх полководцїв післав слуг з наказом, що наколи до слїдуючого сходу сонця не добудуть твердинї, не дочекають вже вечера.

Ляк пішов по цілім таборі. Полководці, видячи смерть перед собою, як могли додавали жовнїрам відваги, то обіцюючи нагороди, то грозячи. Але й самі они не вірили, щоби в однім дни удало ся їм зробити те, чого в трийцяти не змогли. Всї они знали, що, доки не дістануть ся на мур, доти й місто не буде їх. А мур був високий на 30 стіп і стерегли його як день так ніч хоробрі Бактри.

В однім лиш місци був мур попуканий і пощерблений так, що в ночи можнаб було на него по дїрах видрапати ся. І облягаючі вже нераз сего трібували, але безуспішно: дїри були за малі на великі жовнїрські ноги, тим то ще доси нїхто не міг добре утримати ся. Оден лиш був в ассирійськім війску жовнїр, котрого нїжна нога могла вигідно стати в дїрах — і сей жовнїр мав принести королеви побіду.

*

* *

В холоднім гаю спочивали в глубокім снї жовнїрі. Дві години позволили їм полководцї відпочати, бо перед сходом сонця мали ще раз, вже в послїдне, ударити на місто. Така була воля короля, а її всї мусїли коритись. Полководцї не могли спати; знали, що міста не добудуть, а тогди?... Король додержить слова і наложать головами за незавинену вину.

Не спав і молодий Гідасп, немов чогось дожидаючи. І ось серед глубокої тишини злетїв до него з неба голуб, пошептали щось зі собою і Гідасп підняв ся на ноги. Відтак збудив десятьох това-

ришів і пійшли разом д' містови. Дорогу вказував їм голуб, аж прийшли до того місця, де мур був попуканий. Тихенько, мов кіт, виліз Гідасп на мур, спустив відти плетену драбинку і всї товариші були вмить на мурі.

Ціле місто спало спокійно, уповаючи на свої високі мури. Навіть сторожі при сьвятих огнях здрімали ся. Товариші Гідаспа зійшли на долину і мерщій погасили всї огнї. Темнота покрила ціле місто, а високо на мурі стояла чорна стать, грізно відбиваючись в темряві. То стояв Гідасп. Страшний ляк впав на сторожі, коли прокинули ся і побачили довкола себе пітьму, а на мурі чорне явище. З криком кинулись утїкати з міста; за ними побудились мешканцї і переконані, що бога їх, ясність, побідив злий дух темряви, кинулись і собі втїкати, полишаючи за собою нещасне місто і злого духа на його мурі. Без памяти бігли всї на схід сонця, до ясности, аж і слїду по них не стало.

Ассирійцї стояли, як вкопані. „Що стало ся? — шептали трівожно. — Чи се не підступ який або чари?" І не сьміли входити до міста, хотяй нїхто їм не боронив. Ненадїйна утеча непобідимого до тепер ворога була для них незрозуміла. Лиш один Гідасп розумів всьо: з палаючими очима стояв все ще високо на мурі і позирав на пусте місто. І ось зійшло сонце і озарило своїми лучами струнку стать, а відбиваючись в блискучім шоломі і панцирі, окружило сяєвом молодого жовнїра. Всї закричали радісно в його честь; вожди витали в нїм спасителя свого, а жовнїрі свого хороброго товариша. Гідасп підняв високо в гору шолом на знак по-

дяки і притім відслонив голову, зачесану на подобу сирійських жінок.

„Що се за жінка на мурі в збруї жовніра? — спитав король, що тимчасом надїхав був, здивований тим, що стало ся. — Жінка уоружена та ще й сирійська? Відки вона тут?” — Підїхав близше конем, жінка обернула ся і очи Нїна і Семіраміди стрітили ся зі собою.

„Сеж найгарнїйша жінка, яку менї довело ся бачити — думав король.

„Сповнені мої мрії — думала Семіраміда — бо ось бачу наймогутнїйшого короля”.

І довго стояли обоє непорушно. Здавалось, що король забув про ціле своє окружене і про все, що сталось. Вкінци отямив ся.

„Що се за жінка? — повторив. — Поличте менї Оана, намісника Сирії, бож вона Сирійка”.

А Оанови вже давно почорнїло в очах, скоро лиш побачив свою жінку на мурі. Вмить зрозумів підступ і мов опир стали йому в души слова Сімаса і давили його і мучили. „Біда тобі, Оане, скоро зійдуть ся Нїн з Семірамідою!”—так і звучало йому в ухах. Угинались під ним колїна і тряс ся зі страху, коли став перед королем.

„Гарні у вас жовнїрі в Сирії — глузував король. — Що се за жінка там на мурі?”

„Се — се — Гідасп, син Гіяпата” — відповів, тремтячи Оан, хоть добре видів, що нїчого йому не поможуть викрути.

„Таж се його жінка” — шептали все голоснїйше полководцї, аж учув і король.

„То так у вас стереже ся жінок — відозвав ся Нїн; — встидай ся, Оане! Не варт ти такої жін-

ки! Від тепер вона моя жінка, а ти вертай мерщій до Сирії, щоб і инші жінки тобі не повтїкали.”

Тимчасом зійшла з муру Семіраміда і приступила до Оана:

„Вертай до дому, бідний Оане і не побивай ся смутком; не твоя в тім вина, а судьби, котра призначила менї стати королевою. Про се я давно вже знала.”

III.

Семіраміда стала отже королевою і вже по кількох днях так вжила ся в свою нову гідність, як колиб ніколи нічим иншим не була, лиш королевою могучої держави. Правдива розкіш аж тепер переповняла її серце, що може також правити державою, бо Нїн, як передше Оан, засліплений її красою, об нїчім і не думав, як лиш об тім, щоби його панї була все вдоволена.

А Семіраміді що раз нові забаганки приходили до голови і що лиш загадала, мусіло сейчас сповнити ся.

Із усїх міст держави найбільше припав їй до вподоби Вавилон. Місто лежало в гарній околиці над берегом Евфрату і дуже надавало ся на постійну столицю. І Семіраміді захотїлось зробити Вавилон таким красним та чудним містом, щоби довго по її смерти голосив її славу будучим поколїням.

Король окружив свою жінку всїм, чого лиш забагнути можна. Цїлі громади невільниць чекали на її прикази, щоб їх сейчас сповнити; наймудрійші в державі учені віщуни мали королеву забавляти, коли би її нудьга насїла.

В горячий день стояли при ній Араби і великими вахлярами відганяли від неї влїзливі мухи і навівали холод. А мудрий Ґудса оповідав їй про чудні події або про цїкаві річи, які сам бачив: про злого Іздубара, що в ночи забирає малі дїти, про індійські мурашки, величини пса, що стережуть в пустинї скарбів. А Семіраміда радо його слухала, бо чудно знав оповідати.

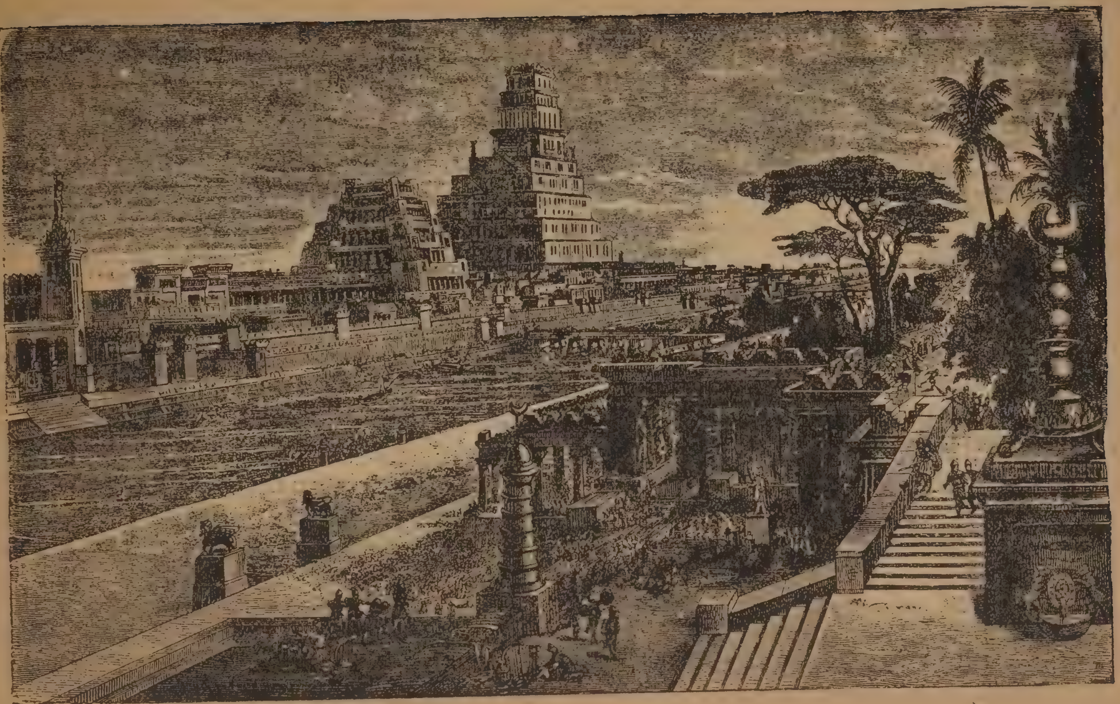
Раз оповів їй про камінь, який бачив в арменських горах підчас одної своєї подорожи. Той камінь мав подобу обелїска, людськими руками зробленого. Дуже гарно виглядав би в містї, бо там в горах на красї не розуміють ся.

Єще того самого дня попросила Семіраміда короля, щоби спровадив той камінь до Вавилону. Король дуже утїшив ся, що може сповнити якесь бажанє жени. Сейчас післав в арменські гори найзручнїйших майстрів з робітниками і вючними звірятами, а за кілька днів стояв вже камінь в Вавилонї. Як мала дитина заплескала Семіраміда в руки, коли побачила обелїск, украшений цьвітами. „То дуже мило — думала — коли так кожду забаганку сповняють”.

Инший раз прийшла Семіраміді гадка, окружити Вавилон муром. Сказала отже до короля:

„Отсе минуло як раз 480 днів, від коли ми стали мужем і женою. Вибудуй на памятку того дня мур довкола міста на 480 стай*) довгий, а такий широкий, щоби могли на нїм їхати побіч себе два вози, на однім я, а на другім ти”.

*) 15.000 кроків.

Старинний Вавилон.

„480 стай? — спитав здивований король. — Сеж трохи за довгий мур на наше місто. Можеб трохи коротший?"

— „Нї — стояла при своїм Семіраміда. — Мусить бути довгий на 480 стай."

І поставила на своїм. Король не міг відказати, хоть і як дивною видалась йому просьба жінки.

По недовгім часї був мур готовий. З нагоди укінченя роботи король устроїв велике съвято і перший раз обїхав по мурі місто; він в однім возї з золота, а Семіраміда в другім побіч него. Семіраміда яснїла золотом і дорогими камінями і весело всьміхалось її личко; король також сіяв, але лице його було сумне і поважне: перед очима стояли йому ті сотки робітників, які з надмірної працї в день і в ночи при роботї погинули. Однак потїшав ся тим, що тепер вже не захоче ся його любій жіночцї знов чогось незвичайного.

Та недовго тїшив ся. Семіраміда забрала ся тепер до королївської палати. Двір короля небогато чим відріжняв ся від инших домів, а се як раз не подобалось королевій. До того палата складала ся з двох частий, переділених від себе Евфратом, що знов було невигідне. Семіраміда забажала отже, получити ті дві части зі собою і то підземним коритарем попід Евфрат.

Але тепер вже король призадумав ся, бо робота видала ся йому за тяжкою. Став проте відводити королеву від тої гадки:

„Погадай лиш, люба — казав — кілько людий погинуло при будові муру, а кілько стало калїками. Нарід зачинає вже голосно нарікати на сї

тягарі, а се не добре, коли піддані нарікають на свого короля".

Се було Семіраміді зовсім рівнодушне: що обходить її, доньку богині, чи якийсь там нужденний Ассирієць вдоволений чи ні. Їй хочеть ся мати величаву палату і мусить її дістати. І доти підлещувала ся та піддурювала короля, аж згодив ся на те, щоби зачати украшувати палату. Підземного коритаря мусїла Семіраміда на тепер зречи ся.

Так отже зачала ся робота коло перебудови обох палат. Семіраміда сама всего дозирала, тим більше, що король мусїв на довший час виїхати до далекої провінції для поладнаня там державних справ. Се було Семіраміді дуже на руку. Як тілько король відїхав, казала залишити будову палати, а взяти ся до копаня підземного коритаря.

Не легка була се праця. Перше треба було викопати Евфратови нове русло, щоби туди звернути його води на час будови коритаря, а відтак аж зачати властиву роботу. Забрало се тілько часу, що ледви укінчили копанє русла, прийшла вість, що король вертає. „Щож тепер робити? Залишити роботу? — думала Семіраміда. — Нї! скоро тепер не вибудую коритаря, то відтак король певно не позволить на се".

І казала працювати дальше. З державної скарбниці забрала всї дорогоцінности і роздала їх поміж нарід, щоб лиш працював з усїх сил, а кого і се не заохотило, того спроваджувала силоміць до праці. І працював цїлий Вавилон. Не лиш мущини, а й жінки та дїти докладали своїх сил, щоби довершити будову. По сїмох днях робота була покінчена. Коли на вавилонській рівнинї показав

ся повертаючий король, піднесли ся тами, що стримували воду Евфрату, ріка влила ся в своє давне русло і закрила під своїми филями підземний перехід.

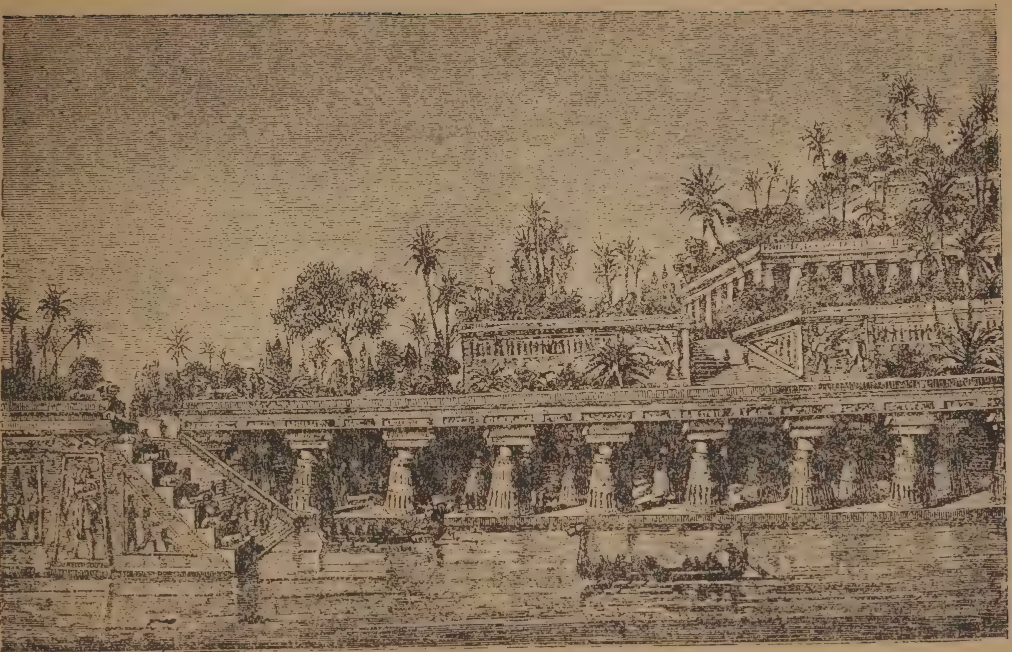
Король не міг здержати гніву, коли побачив, що стало ся: не пошановано його волї, ще й знищено цілий державний скарб. Заборонив королевій показувати ся собі на очи і покляв ся, що, доки він королем, не прийде ніколи до нової будови.

Роки минали, а Семіраміда не мала відваги приступити до короля з новими бажанями. А позаяк жадоба твореня все нових річий не давала їй ніколи супокою, стала украшати околиці Вавилону красними городами і пальмовими гаями. І якийсь час тїшила ся тим, як в її очах росли гаї і що раз красше розвивались. Але раз розповів їй Гудса, що також Єгиптяни і Жиди мають такі городи і гаї. Від тогди стала Семіраміда роздумувати над тим, як би сотворити такі городи, яких нїхто не має на землї.

„Чиж я не донька хмар? — думала. — Мають сини землї свої городи на землї, то я повинна їх мати в хмарах. А позаяк не можу їх прикріпити до неба ланцами, то заложу їх на високих стовпах над землею".

І змалювала собі в уяві чудовий образ таких городів: одна тераса*) пне ся над другою все висше в гору, в хмари; на кождій терасї инші ростини

*) Тераса, насип з землї або каміня.

Городи Семіраміди.

і дерева, з усїх країв позбирані. Нї одної не сьміє бракувати в її городї.

З кождим днем жадоба мати такий город збільшалась. Вкінци зважила ся Семіраміда виявити усьо королеви. Але се вже не був давний Нїн, готовий сповнити всї забаганки. Коротко і грізно наказав жінцї вибити собі з голови всякі мрії, а більше й слухати не хотїв.

Се цїлком не подобало ся Семірамідї.

„Скоро менї не вільно нїчого бажати — думала — то я вже не королева. Що менї по королївськім вінци, скоро не можу робити після моєї вподоби. А прецїнь менї призначено панувати; так, призначено. Колиж не можу панувати з Нїном, то мушу без него, сама. Я жінка, але чую в собі досить сили, правити навіть такою державою, що тягне ся від Середземного моря до Інду”.

І знов, як колись з Оаном, прикинулась перед Нїном, що вже залишила гадку за висячі городи. Удавала веселу і вдоволену і що раз красше одягалась і примилювалась королеви, щоб вернув їй свою ласку. І красою своєю так причарувала знов короля, що одної днини сказав:

„Бажай, чого хочеш, а всьо для тебе зроблю”. Утїшена Семіраміда не надумувала ся довго:

„Відступи менї на один день правлїнє державою — просила. — Лиш на один день. Я буду дуже чемна і навіть не запоряджу нїяких нових будівель”.

Король згодив ся і жартом вложив їй навіть на голову свою корону. Сего лиш королева чекала. Сейчас казала окувати Нїна в кайдани і вки-

нути у вязницю, а всім підданим оголосила, що від тепер вона королевою і що лиш її мають слухати.

IV.

Семіраміда стала отже необмеженою панею над цілою державою, над Ассирійцями, Медами, Персами, Партами і иншими підбитими народами. Тепер могла робити, що їй подобало ся і заложити городів, скільки лиш хотіла. Сотки тисяч рук мала на свій приказ: пійшов наказ і всі їмили ся роботи.

Довгі ряди високих стовпів камінних виростали, як дерева з землї; на тих стовпах спирали ся знов стовпи і так що раз висше в гору, аж будова була такою високою, що орли прилїтали, щоб будувати там свої гнїзда, як в горах. На стовпах побудували тераси, наносили на них плодовитої землї і засадили ростини з усїх країв. Королева розіслала в усї части своєї держави післанців, котрі з усїх усюдів попривозили, що котрий край родить. З Сирії привезли величаві кедри, з Медії ґранатові дерева, з околиць Екбатани корчі перських яблок. А котра країна не могла дати своєї ростинности, посилали скали, як Арменїя. Поміж тими скалами засадили колючі кактуси, що в ночи при сьвітлї місяця кидали свої фантастичні тїни на гірські стежечки. З срібних рур витїкала вода і вливалась в білі мраморні збірники, а сонце відбивалось в її чистім зеркалї такими чудними красками, як колиб хотїло ще більшого чару додати городови. Пави з пестрими хвостами і райські птиці колисались на деревах або сїдали на

малі сьвятині Сонця, в котрих Семіраміда любила пересиджувати. Високо в хмари стріляли пальми і кипариси і з далека вже впадали в око купців, що приїздили з далеких країн до столиці. І один другому вказував пальцем чудо сьвіта, висячі городи Семіраміди.

А королева тішила ся тим подивом, з яким дивили ся піддані на її діло і говорила:

„Так я хочу, щоби з далеких сторін приїздили подорожні, оглядати се чудо; а коли вже камінь на камени не остане, будучі поколїня будуть оповідати собі мов байку про мої городи і стане імя моє безсмертним".

Королева була щаслива. Що дня похожала по своїх городах, а цьвіти хилили перед нею головки і видавали ще сильнїйший і красший запах. А серед всїх тих красот найкрасшою все була королева, така сама, якою була колись в Сирії. Много, много років від того часу минуло, а королева все була молодою і сьвіжою.

„Вісїмдесять вже разів овіяли мене осінні вітри — говорила Аря, вірна слуга Семіраміди. — Стара вже я стала і немічна, а ти, панї, все молода".

„А я також вісїмдесять вже разів бачила, як цьвіти на веснї розцвитають — відповіла Семіраміда. — Вісїмдесять вже разів подував на мене весняний вітрець. Але старою я нїколи не буду".

А піддані шептали між собою: „Королева не може постаріти ся і не може умерти; вонаж дочка Деркето".

І нераз єще гуляли над землею осінні вітри і лишали слїди на лици старої Арії; нераз єще ві-

яв весняний вітрець і додавав нової красп молодечої все молодій Семіраміді.

Аж раз зняв ся сильнійший вітер із заходу і гнав перед собою клуби хмар на схід сонця. А в хмарах тих щось рухалось і шуміло, як лопіт крил. І летіла хмара понад сирійські гори і арабську пустиню, аж опинила ся над Евфратом, над висячими городами і окружила сьвятиню, в якій спочивала Семіраміда. Були се післанці Деркето, голубп, що прилетіли забрати доньку богині.

Мешканці Вавилону побачили, як стадо голубів окружало що раз тіснійше сьвятиню. Зі страхом кинулись бічи королевій на поміч, але було вже за пізно. Перед сьвятинею сиділа згорблена Аря, а в її ногах лежав королівський плащ.

„Де твоя пані? Де королева?" — допитували сь стрівожені.

„Нема її — простогнала Аря. — Там в гору забрали її голуби. Ось високо в хмарах єще маячіють". І заплакала стара, опущена Аря...

ЛИСТ ТУРЕЦЬКОГО СУЛТАНА ЗАПОРОЖСЬКИМ КОЗАКАМ.

—o—

Я, Султан Мухамед, брат сонця і місяця, внук і намісник Божий, державець царств — Македонського, Вавилонського, Єрусалимського, Великого і Малого Єгипту, Цар над царями, державець над державцями, надзвичайний лицар, нікем непоборимий вояка, пестун самого Бога, надія і утїха Мусульманів, острах і великий оборонець христіян, наказую вам, Запорожські козаки, - з доброї волї піддайте ся менї без суперечки і мене вашими наскоками не беріть ся турбувати.

Султан Турецький Мухамед IV.

г. и., се всьо діти алького-
родичів відбиваєть ся на ді-
о поколїня! Отже хто
итків, той тяжко кривдить
отомків до четвертого

ось, землею
лонський ти кухар,
салимський броварник, Оле
Великого і Малого Єгипту с
ня, Татарський сагайдак,
долянський злодіяка, само
го сьвіту і підсьвіту бла
Числа не знаємо, бо
у небі книзі,

various sizes;
of paper.
and best assortment in the

OFFICE

	PROSE
908	J. E. P.
912	Ernest
908	S. A.
908	Hen
. 1910	H
. 1908	
. 1	

ВІДПОВІДЬ ЗАПОРОЖСЬКИХ КОЗАКІВ ТУРЕЦЬКОМУ СУЛТАНОВИ.

Ти шайтан Турецький, проклятого чорта брат
[illegible]вариш і самого Люципера секретар. Який ти
[illegible]чорта лицар? Не будеш ти годен синів христі-
[illegible]ьких під собою мати. Твого війська ми не боі-
[illegible] і водою битимемось із тобою. Вави-
[illegible] Македонський колесник, Єру-
[illegible]лександрийський козолуп,
[illegible]винар, армянська сви-
[illegible]Каменецький кат, По-
[illegible]го гаспида внук и усьо-
[illegible]зен, а нашого Бога дурень.
[illegible] календаря не маємо: місяць
[illegible]к у [illegible]а день такий у нас, як і у вас,
[illegible]уй за се ось куди нас...

Кошовий отаман Іван Сірко з отоманею і зо всім старшим і меншим Дніпронизовим війська Запорожського товариством.

АЛЬКОГОЛЇЗМ А Д

—0—

Тільки здорові родичі можуть мати здорові діти. Коли родичі пяниці, отже їх тіло не є здорове, то — природна річ — їх діти не можуть бути здорові ні на души ні на тілї. Показуєть ся, що найбільший процент калїк, хирляків, бортаків т. є.

Дїти алькоголїків

ідіотів, епілептиків*) і
лїків**). Алькоголїзм у
тях аж до четверто
уживає алькогольних напи
не лиш себе, але й своїх п
поколїня!

—0—

*) То є таких, що терплять на падачку.

**) Алькоголїк — инакше пяни